

İŞINSU'NUN TASAVVUFİ “SARI GÜL”LERİ

A. Yağmur Tunalı

- 1978 yılıydı. Yazarlar Birliği henüz kurulmuş ve büyük bir heyecan yaratmıştı. Çünkü -o zamanın tabiriyle söyleyelim- “sağ”ın her renginden şair ve yazıcılar o çatının altında toplanacaktı. Nitekim kısa bir zaman sonra adı belli pek çok isim, bu yeni teşkilatın bünyesinde yer aldı. Galip Erdem gibi fikir öncüsü, hiçbir derneğe üye olmama kararında olan bir büyük ismi de bu birlik havası heyecanlandırmış ve faaliyetlerine katılmıştı.

Yazarlar Birliğinin ilk faaliyetlerinden biri roman toplantılarıydı. Her hafta bir romancının sanatı ve eserleri üzerinde duruluyordu. Bir kişi yazarı takdim eder, sonra yazar uzun bir sunuş yapardı. Katılanlar; bu zemin üzerinde sorular sorarlardı, değerlendirmelerde bulunurlardı. İyi hazırlanılarak gelirdi. Çok canlı ve hararetle görüşmeler geçirdi. Anarşi günlerinin kızgın ortamında, İzmir Caddesi'nde bulunan Dicle Kebap Salonu, her pazar, bu uzun maratonun mekânıydı.

Emine Işınsu için yapılan toplantı, sanırım en renklisiydi.

Yunus'u Yazmak İstiyordu

Emine Işınsu, konuşmasının bir yerinde, “*En büyük emelim Yunus'u yazmak...*” demişti. Işınsu Hanım, Yazarlar Birliğinin roman toplantılarından 24 yıl sonra Yunus'u yazabildi. 63 yaşındaydı. 40 yıl, içinde kurduğu ve yazacağı zamanı, bir çocuksuz annenin evlat isteğine benzer bir hasret ve iştiaqla beklediği o günler, o yaşında gelmişti. Kendisini yeterli hissedeceği, olgunluk diyebileceğimiz o çağın şafağının ışıması gerekiyordu. Yıllar süren zihin ve gönül hazırlığı ancak tamamlanabilmişti.

Çekirdek vardı. Hatta genetikti. Türk insanının irsiyet haritasında, sözü geçen asıl maya tasavvuftu. Her birimiz, tasavvufla şekillenmiş bir yaratıcılığın koynuna doğmuştuk. Doğrudan bir “yol” a girenler

de, girmeyenler de böyleydi. Girenler, elbette daha içerden bir görüş ve bakışla hayatlarını düzenliyorlar ve toplumu mayalıyorlardı.

Emine Işınsu, böyle bir içerden bakışla, kuvvetli bir damardan besleniyordu, demek doğrudur. Annesi Halide Nusret Zorlutuna, devrinin belli başlı insanları gibi kapılardan bir kapıya bağlanmış, klâsik anlayışta bir “Mürşid”e ikrar vermişti. Dolayısıyla doğduğu evde derin bir dindarlık, süzölmüş bir incelikle yaşanıyor. Annesinin 1984’ün 10 Haziran’ında vefatından önce kendisi de, Hicaz’da karşılaştığı Ankaralı bir “Efendi”ye intisap edecekti.

Meselenin, söyleyiverdiğimiz kadar basit ve kolay olmadığı üzerinde durmak lazımdır. Emine Işınsu, her zaman sancılı bir gönülle yaşamıştır. Arayışları, heyecanlar ve hafakanlarla yüklüdür. Her zaman varacağı bir deniz arayan coşkunun bir nehir gibi akmıştır. Kuvvetle tasavvuf meyli taşımaya başladığı ve arayışa geçtiği yıl, 1978’dir. 1978’i takip eden birkaç yıl içinde Ankara’daki tasavvuf mahfillerinde değişik zevk, neşe ve zevkle tanıştı. Pek çok yol gösterici mizaç ve karakter tanıdı. Gönlü, birinde karar edemedi. Adı üstünde “tanıma” ve “arayış” dönemi idi.

“Tasavvuf Neşesi” Düşen Romanlar

Tasavvufun eserlerine doğrudan yansıması da bu yıllardan başlar. *Çiçekler Büyür*’den sonraki her romanında bir derviş karakteri devreye girer. *Canbaz* (1982), bu romanların ilki olması bakımından ayrıca önemlidir. Bir çalışma hayatı ve sendika romanıdır. Mehmet, yaşanan bütün bir itiş kakış ortasında, olan bitenlere bakış ve değerlendirilme açısından şaşırtıcı bir karakterdir. Derviştir. Dünyaya yapıcı ve öldürücü bir gözle bakar. İyi ile kötünün çatışmasından çok, birbiri için gerekliliği üzerinde durur. Her zaman iyinin yanında olmakla beraber, kötüye de hakkını veren bu anlayış, gerçekten hayret vericidir. Tasavvufun teklifi, bu iki zıddın çatışmasını normalleştirme ve iyinin esas alınmasını sağlama yönünde zor bir denge gütmesidir. Yazar, bunu anlamış, en önemlisi duymuş ve sezmiş bir ruhla karakterini işler.

Kaf Dağının Ardında (1988), adı üstünde, imkânsızın peşinde koşan bir ruhun hikâyesidir. Mistik yönelişin ve o yönde arayışın derinleştiği bir romandır. Romanın kahramanı Mevsim, bu arayış buhranları içinde kıvranan genç bir hanımdır. Çevresinde, türlü çeşitli görüş, bakış ve yaşayış vardır. Duyduğu san-

cı, pek çoğuna bir şey ifade etmez. Yanıp yakılmakla onlara erişemeyeceği de, derdini paylaşamayacağı da açıktır. Hem onlarla, hem de uzaklarındadır. Bu sefer, onu teskin edecek derviş tipi, Tahir Hoca'dır. Merhum hanende-bestekâr Hafız Tahir Karagöz'ün, adıyla sanıyla bu esere girmesi, arayışın gerçeklik boyutunu, yazarın istek ve ihtiyacının şiddetini de gösterir.

Cumhuriyet Türküsü'nde (1993), anonim bir derviş karakteri vardır. Yazar için konu üzerinde olgunlaşma ve yazma denemesi devam etmektedir. Asıl hamle *Nisan Yağmuru*'nda gelir. Eserin tamamına bir mistik hava hâkimdir ve Yunus şiiirlerinin bolca serpiştirilmesinden de anlaşılır ki, büyük hazırlık onunla ilgili esere doğrudur. İnsan ve hayat, bütün kıvrımlarıyla romana girer. En kuytu ruh köşelerine kadar inen bir dikkat, şaşırtıcı tahlillerle insanı yakalar.

Ruh Çözömlmeleri

Zaten, Işınsu romanlarının en çarpıcı tarafı, ruh çözümlmeleridir. Çevre tasvirlerine de sinen, hatta onları da idare eden psikolojik tasvirlerle kozasını ören bir yazış derinliği, Emine Işınsu romancılığının öne çıkan yönüdür. Duyuş ve sezış üstünlüğüne işaret eder. Sanırım, bu konuda, ileri örnekler sunan bir yazar olarak kaydedilecektir. Bugüne kadar, üzerinde çok durulmaması yadrganacak bir husus olsa da, geleceğin şaşmaz terazisinde, bu derin duyuş, sezış ve yazışın değeri mutlaka teslim edilecektir.

Daha sonra gelecek *Havva* romanı, tasavvuf çizgisinde devamı işaret etse de ezoterik anlayışların sapmaları arasında sayılacak ruh çağırma ve medyum üzerinde yürüyen adı belli hareketleri öne çıkarır. Yalnızca bu esere mahsus bir denemedir. Işınsu romancılığında devamı yoktur. Kalıcı tesirler icra eden bir anlayış olmadığı da açıktır. Kısa bir dönem, tasavvufa uzak-yakın benzerliği dolayısıyla ilgilenilmiş ve hemen terk edilmiş bir görüş olduğu da açıktır.

Peş peşe gelen biyografik romanlar

Nitekim *Havva*'dan iki yıl sonra Emine Işınsu yazıcılığının son hamlesi gelir. Uzun yıllar kaleme alabilmek için yanıp tutuştuğu Yunus için bir biyografik belge romanı yazmasının vakti gelmiştir. Yıl, 2002'dir. Onu diğer tasavvuf büyükleri takip eder. Ortak noktaları sadece tasavvuf değildir, edebiyatımızın büyük isimleri arasında yer alırlar. Bu nokta da çok önemlidir. Büyük ve asıl manasında giriştiği bir uzun yürüyüştür. Böylece, Türklük ve esaret konularında başladığı yazıcılığı, bu çizginin devamı olmak üzere, o yüksek gayenin rengine bürünür. Bu cümleyi tespit manasında yazdığımı söylemeliyim: Çünkü Emine Işınsu, bir gaye için yazanlar arasındadır. Böyle olmakla beraber, an-gaje sanat anlayışlarının doğurduğu handikapların uzağında kalmayı epeyce başarmıştır. Çok zor bir durumdur ve ideolojik bakışların, sanatı esir alıp boğ-ması sonucunu doğurması kaçınılamayacak bir hâldir. Emine Işınsu, bu zor dönemeci geçebilen ender yazıcılar arasında sayılabilir.

Son romanlarının konusu tasavvufi şahsiyetler de onun için bir fikrî ve hissî tercihin sonucunda romanlaştırılmışlardır. Demek oluyor ki, yazarın inandığı konular üzerinden yürümesi bir gerekliliktir. Bu tespiti de kaydedip, yazıcılığının hazırlık dönemiyle ilgili bazı notlar düşmek isterim.

Nasıl Hazırlanırdı?

Emine Işınsu'nun her esere başlayışı, bir doktora tezi ciddiyetinde bilgi hazırlığı gerektirir. Tasavvufi şahsiyetlerle ilgili romanlarında da, kim ne yazmışsa okunur, notlar alınır, uzman kişilerle görüşülür. Aylar, yıllar süren çalışmalarından sonra, romanı çerçeveselendirmek ve kurmak devresine gelinir. Zorlu bir iştir. Burada belki bir ismi zikretmek lazımdır: Mustafa Tatcı dostumuz, son tasavvufi romanların kayda değer yardımcısidir. Bütün kaynakları önüne sermiştir, zaman zaman konuşmuşlar, tartışmışlardır. Hatta Niyazi Mısırfı'yi (*Bukağı*) yazmasını ısrarla isteyen de odur.

Şu var ki, Emine Işınsu'nun kalktığı iş, öyle kolayına başarılacak cinsten değildir. Ele alınan kişiler çok da iyi bilinmeyen tarihî şahsiyetlerdir. O tarihî dönemler hakkında da çok derin ve detaylı bilgi bulmak hemen hemen imkânsızdır. Maalesef bizde sosyokültür tarihi iyi çalışılmamıştır. Mesela, Yunus'un yaşadığı dönemde, bir ev ve mahalle nasıldı? Köyler, kasabalar, şehirler ve hayat ne durumdaydı? Bunları bildiğimiz söylenemez. Ev içi, eşyalar, yiyecekler, giyecekler, insan ilişkilerine dair detaylar hakkındaki bilgilerimiz de bir romanı canlandırmaya yetecek derecede değildir.

Bu eksiklere rağmen, Yunus'u (*Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri*), Niyazi Mısırfı'yi (*Bukağı*), Hacı Bayram'ı (*Hacı Bayram*) ve Hacı Bektaş'ı (*Hacı Bektaş Velî*) yazmak, büyük bir cesaret işi sayılsa yeridir. Bu durumda, yazacağı konuları çok iyi araştıran, çok iyi çalışan ve çok iyi bir roman kurgusu içinde vermeyi başarabilen bir isim için, kendine güvenin yanına başka sebepler de koymak lazım gelir. Ben buna "mistik sebepler" diyeceğim ve geleneğin sessiz işleyen bir yönüne işaret edeceğim.

"Bu Aşk Bir Bahr-i Ummandır"

Evet, sanırım kendisine kalsa ve başka sebepler devrede olmasa, geleneğin devam yönündeki o lokomotif gücünün cazibesine yakalanmasa, Emine Işınsu, bu eserleri yazmaktan geri durabilirdi. Cinuçen Tanrıkorur'un "Bayâtî Araban Mevlevî Âyîni" için söylediği gibi, ona da "yazdırılmıştır". Yakınında bulunan bir kimse sıfatıyla bu faktörün de devrede olduğunu söylemem lazımdır. Çünkü bu bir aşk işidir. "Yazmak da bir aşk işidir." demek doğru olmakla beraber, yetmez. Bu zor konuların kendini yazdırması için başka bir aşkın itici gücüne ihtiyaç vardır.

Besbelli ki Emine Işınsu, Türk'ün tasavvuf çizgisinde şekillenen hayatına aşk derecesinde bağlıdır. Büyük sanat adamları sırasında yerleri belli, bir dizi ismin romanını yazmak istemesi, bu aşkın eseridir. Her birinin hayatını dos-

---

doğru vermek konusunda titizlendiği açıktır. Ancak, yazdıkları birer roman-
dır. Çok iyi bilinmeyen bir tarih devresi ve çevresi için, romancı hayalinin
kurgusuna pek çok yerde ihtiyaç duyulmuştur. Her romanda, şahıslar kadrosu,
evre ve olaylar eklenmiştir. Bu eklemelerin, esası bozmayacak ölçüde hassas
tutulduğu görölür. Yani, romancı, tasarruf hakkını da ölçüsüzlük noktasına
vandırmamaya dikkat etmiştir.

Emine Işınsu'nun romancılığında, bu tasavvufi biyografilerin büyük bir
yer tuttuğu, eserlerin sayısından bellidir. Bu eserlerin sayısı dörttür ve Işınsu
imzalı eserlerin beşte biri demektir. Yazılışı tamamlanamayan *Ahi Evran*
romanını da bu gruba dâhil etmek mümkündür. Tamamı tasavvufi şahsiyet-
lere hasredilmiş bu beş eser yanında, bir o kadar eserde de, derviş tiplerinin
yer alması ve çok belirleyici durumda bulunmaları ağırlık noktasını iyice ta-
savvufa kaydırır.

Bu durum, Emine Işınsu'nun, edebiyatımızda tasavvufu konu alan veya yer
veren eser yazmada, ilk sıralarda yer aldığını gösteren bir tespit olması baki-
mından da önemlidir. Tasavvuf edebiyatımızda, biyografik eser vermek aı-
sından bakıldığında, ilk sıralarda yer aldığını söylemek de doğrudur. Fakat
sayıdan çok, edebî kalite açısından, bu eserlerin benzerlerinden epeyce önde
olduğu ayrı bir doğrudur. Şunu da söylemeliyim: Bu biyografik romanların,
Emine Işınsu imzalı eserler arasında, edebî değer bakımından en yüksekleri
olmadığı görüşüne de katılırım. Ancak, pek çok bakımdan büyük zorlukları
barındıran bu eserlerin, pek çok büyüklüğü temsil ettikleri de açıktır.

Yazarına, sevdiği sarı güllerle gelen bu eserler, okuyanlar için bir yediverendir.